

Vocationalandtechnicalhighschoolson.doc

WORD COUNT

6396

TIME SUBMITTED

04-OCT-2017 01:32PM

PAPER ID

32020834

Vocational and technical high school 12th grade students' perceptions of their internships in businesses and skill training studies

Mesleki ve teknik liseleri 12. sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları

Cemal KALSEN¹
İzzet KAPLAN²
Muzaffer ŞİMŞEK³

Abstract

The aim of this research is to reveal the perceptions of 12th grade students about their internship activity and occupational skill training by using metaphors. The universe of the research is 12 th grade vocational and technical high school students in Afyon. In analyzing process content analysis, which is one of the quantitative analysis methods, was used. According to the results students identified internship and occupational skill training with metaphors such as slavery, experience, funandent ertainment, useless and meaningless. Students' metaphors such as "slave, torture, grave punishment, share cropper and hodman indicate that students have problems in internship training, the working conditions are not good it heyareseen as cheap work-force and they are not valued. Furthermore students' metaphors such as "artificial respiration, marsh, broken glass, harassment Show that there is an mismatch between students' need sand firms' needs. However, students' metaphors of internship' spreparing them for work life, more experience, learning of the job and earning moneys how that students have good attitudes towards the jobs they chose by interiorizing them.

Keywords: Skill training in businesses, vocational technical training, internship, metaphor.

Özet

Bu çalışmanın amacı, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 12. sınıfına devam eden öğrencilerin işletmelerdeki staj ve beceri kazanma eğitimi algılarını metaforlar yoluyla ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma evrenini Afyonkarahisar ilinde mesleki ve teknik liselere devam eden 12.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler, staj ve beceri eğitimini, kölelik, tecrübe, keyif ve eğlence, gereksiz ve anlamsız gibi metaforlarla tanımlamışlardır. Öğrencilerin de staj/beceri eğitimine ilişkin "köle, işkence, kabir azabı, maraba, amele" gibi metaforları staj eğitiminde sorunlar yaşandığı, çalışma koşullarının uygun olmadığı, ucuz işgücü olarak görüldüğü ve değer verilmediğinin göstergeleri niteliğindedir. Yine staj ve beceri eğitimi alan öğrencilerin "duni solunum, bataklik, kırık bardak, usandırma, patlıcan yoğurma" gibi metaforları, öğrencilerin beklentileri ile işletmelerin beklentileri arasında bir uyumsuzluk olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin, staj/beceri eğitim çalışmalarının kişiyi iş yaşamına hazırladığı, tecrübesini artırdığı, mesleği öğrendiği, para kazandırdığı yönündeki metaforları, staj/beceri eğitimi ile seçmiş olduğu mesleği içselleştirerek olumlu bir tutum içerisinde olduklarını göstermektedir.

Anahtar sözcükler: İşletmelerde beceri eğitimi, mesleki teknik eğitim, staj, metafor

¹Dr. [Education Inspector](mailto:cemalkalsen@gmail.com), Usak Provincial Directorate of National Education, Turkey.cemalkalsen@gmail.com

²Ph.D. Student, Gazi University, Educational Sciences Institute/.Education Inspector, Ankara Provincial Directorate of National Education, Turkey. izzetkaplan@gmail.com

³Dr.Education Inspector, Bayburt Provincial Directorate of National Education , Turkey.mzsimsek@gmail.com

Giriş

Zihinsel yaratımın bir ürünü olan kavramlar, insan yaşamına yön veren düşünce ve eylemleri tüm ayrıntılarına kadar yönlendiren tasarımlardır. Kavramlar, soyut düşünme faaliyetlerinde yer alan ve somutluk ya da soyutluk derecesini ifade etmede başvurulan bir düşünce şeklidir. Düşünce, şeylerden edinilen fikirler bütünüdür (Politzer, 2012, 45). Düşünme ise, insanı çevreleyen ve dış dünya olarak adlandırılan madde ya da varlıklarla ilgili duyum ve algılardan elde edilen ve zihinde kavramlara dönüştürme işlemidir (Politzer, 2012, 45). Türk Dil Kurumu (TDK, 2005) sözlüğüne göre kavram, bir şey üzerinde birçok ayrı algıları kapsayan genel düşünce şekli olarak tanımlanmaktadır. Kavram, farklı düşünce, eylem nesne, olay ve eylemlerin değişebilen ortak yönlerini ifade eden bir bilgi formudur. Diğer bir deyişle kavram, nesne ve düşüncelerin insan zihnindeki tasavvuru olan soyut düşüncelerdir (Ülgen, 1996). Metafor kavramı, ise var olan bir kavrama dayalı olarak yeni kavram/kavramları ortaya çıkmasına öncelik eden bir yaratımdır. Bu yaratım sonucunda bireyin algılamaları diğer insanlarla ilişki biçimi ve gerçekliği tanımlamasına yön vermektedir. Metafor, bir bütün olarak dünyayı kavrayışa sinen bir düşünme biçimi ve bir görme biçimini ifade etmektedir (Morgan, 1997, akt: Bulut & Dicleli, 1998, 14). Metaforlar, olayların ortaya çıkışı ve işleyişi hakkında düşünceleri yapılandıran, yönlendiren ve kontrol etmekte olan önemli zihinsel araçlardır (Saban, 2004). Türk Dil Kurumu sözlüğünde metafor; mecaz ve istiare anlamlarında kullanılmakta ve “bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz; bir şeyi anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını eğreti olarak kullanma” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Morgan’a (1998,14) göre metafor, bir deneyim ögesi bir başka deneyim ögesi açısından kavranmaya çalışıldığında metafor kullanılmaktadır. Metafor A’nın metafor B olduğunun (veya gibi olduğunun) örtük veya belirtilmesiyle oluşur. “İnsan aslandır” denildiğinde insanın aslana benzeyen yönlerine dikkat çekmek için aslan imgesi kullanılır. Metafor, insan anlayışını kısmi olmakla birlikte ayırıcı bir biçimde çerçevelemektedir (Morgan, 1997, Akt. Bulut & Dicleli, 1998, 14). Metaforik çalışmalar eğitimciler için iki şey arasında karşılaştırma yapma, benzerliklere dikkat çekme veya bir şeyi başka bir şey yerine koyarak açıklamada yeni açılım sunmasına olanak tanımaktadır (Saban, 2004). Bu yüzden son dönemlerde zihinsel haritalamada güçlü bir yapıya sahip olduğundan dolayı birçok nitel ve nicel araştırmalarda metafor çalışmaları yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla olgu ve olayları açıklamada farklı açılımlar ve yeni kavramlar oluşturmasına katkı sağladığı için metaforik çalışmalar tercih nedeni olabilmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada, mesleki ve teknik liselerine devam eden 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerdeki staj ve beceri eğitimi ile ilgili algıları, mesleki ve teknik eğitimde yaşanan sorunların ortaya konulmasında ve belirlenmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Mesleki ve teknik liselere devam eden öğrenciler Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliğine göre, genelde 11.sınıftan itibaren okul ve işletmelerde staj eğitimini tamamlamak zorundadırlar. Staj veya işletmelerde beceri eğitimini tamamlamayan öğrenciler diğer derslerde başarılı olsalar bile diplomaya hak kazanamazlar (MEB Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 69. mad). Bu düzenlemeye göre öğrencilerin okuldan mezun olabilmeleri ancak staj veya beceri eğitimini tamamlamalarına bağlı olduğu görülmektedir.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Staj, öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde edindiği bilgileri büyük ölçekli endüstriyel üretimlerde kullanma olanağı bulduğu, çalışmalara katılarak bilgi ve beceriler geliştirdiği, mesleğe ilk adım atıldığı önemli bir süreç olarak tanımlanmaktadır(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Staj>). Mesleki eğitim, bireyin iş yaşamına uyum sağlama, mesleki bilgi, beceri, iş alışkanlığını kazandırma ve çeşitli yönlerden geliştirme en önemli hedefleri arasında yer almaktadır. Staj veya beceri eğitim süreci, öğrencilerin okul döneminde kazandığı eğitimsel niteliklerin iş ortamına aktarmasına olanak sağlamaktadır. Stajın, hem bireye hem de işletmeye sağladığı katkı nedeniyle ikili bir yararından söz edilebilir. Staj öğrenciye kariyer planlama, iş deneyimini zenginleştirme ve yeni beceriler kazanma şeklinde katkı sağlarken işletmelere de nitelikli ürün veya hizmet üretme, yenilik oluşturma ve yeni fikirlerin sentezinden hareketle mal ve hizmet üretimini çeşitlendirme şeklinde faydalar sağlamaktadır.

Bunun yanında ülkelerin kalkınmışlık düzeyi, eğitilmiş insan gücü ile ilişkilendirilmesi günümüzde yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Özellikle işletmeler bu anlamda ekonominin ana üretim merkezi konumundadır. İşletmelerin nitelikli mal ve hizmet üretmesi ise ancak nitelikli işgücünün istihdam etmelerine bağlıdır. Nitelikli insan gücünün en iyi şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi ise, eğitimin en önemli işlevlerindedir (Taş ve Yenilmez 2008). Bu nedenle ekonomik kalkınmanın anahtarı olarak görülen nitelikli işgücü, aynı zamanda sosyal ve ekonomik kalkınmanın vazgeçilmez bir konumunda olup stratejik bir rol oynamaktadır.

Nitekim eğitimin ekonomik incelemelere konu olarak ele alınması eğitimin, üretim sürecine sağladığı katkı ile mümkün olmuştur (Kurul, 2012, 18). Hicks'a (1987,akt, Kavak ve Burgaz) göre eğitimin büyümeye katkısı, işgücünün var olan verimlilik düzeyinin genel ve meslek eğitim dâhil olmak üzere çeşitli yollarla arttırdığını ileri sürmektedir. Toplumsal üretim sürecinde işgücünün eğitimsel niteliklerini görünür kılan en önemli özellik ise bireyin üretim sürecinde zihinsel ve bedensel yeteneklerini kullanarak ortaya koyduğu ve maddi varlıklarda somutlaşan emeğin dönüşümüdür. Diğer bir ifadeyle özel birtakım becerilerle donatılan işgücünün üretim sürecinde bu becerilerin maddi varlıklara dönüştürme şeklidir. Maddi varlıkların üretim sürecinde işgücünün beceri ve üretkenlik kapasitesi yani eğitim yolu ile kazanılan beceriler ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle üretilen mal ve hizmetlerin ulusal gelirden artış sağlaması ile birlikte işgücünün eğitimsel nitelikleri, ekonomi üzerinde belirleyici bir faktör olmaya başlamıştır.

İşgücü, istihdam ve eğitim ile ilgili olarak Türkiye'de uygulamaya konulan kalkınma planlarına bakıldığında, mesleki ve teknik eğitimde sorunların yaşandığını göstermektedir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında mesleki ve teknik ortaöğretimin iş ve toplum hayatında ihtiyaç duyulan insan gücünü sağlamada yetersiz olduğu (DPT, I. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 739), İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, ekonomik kalkınma için insan gücü kaynaklarının ekonominin gereksinimlerine uyum sağlamadığı vurgulanmıştır (DPT II. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 146). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında genel eğitimden mesleki teknik eğitime geçişte istenilen düzeyde başarı sağlanamadığı ve bu nedenle ekonominin gereksinim duyduğu insan gücü talebinin karşılanmadığı belirtilmiştir(DPT, III. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 85).Ekonominin dışa açılması sonrası uygulanan Beşinci Beş yıllık Kalkınma Planında, insan gücü ve eğitim hedefleri arasında; orta düzeyde meslekî-teknik eğitim veren okullar ile meslek yükseköğretim kurumlarının insan gücü gereksinimleri ve istihdam olanakları ile uyumlu olmadığı(DPT, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 139, 140), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında, meslek yüksek okulları ve mesleki teknik liselerdeki

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

branş ve programların ekonominin ve işgücü piyasasının gereksinimleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (DPT, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 298-303). Dokuzuncu Kalkınma Planında, mesleki eğitimde, nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde önemli yeri olan uygulamalı eğitime ağırlık verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (DPT, IX. Kalkınma Planı, 83,84). Onuncu Kalkınma Planında, mesleki ve teknik eğitimde okul-işletme ilişkisini orta ve uzun vadeli sektör projeksiyonların dikkate alacak biçimde güçlendirilmesi (Kalkınma Bakanlığı, X. Kalkınma Planı, 32,33) yönünde değerlendirmelerde bulunduğu ve bu değerlendirmeler ışığında mesleki ve teknik eğitim ile ilgili yeni hedefler saptandığı görülmektedir(Kalsen, Kaplan, Şimşek, 2016).

Türkiye’de uygulanan kalkınma planlarında, iş piyasası ile eğitim sistemi arasında uyum sağlamaya yönelik hedefler belirlenmeye çalışılsa da, eğitim sisteminin istediği nitelikler iş piyasasının beklediği eğitimsel nitelikler arasında uyumsuzluklar bulunduğu görülmektedir. Örneğin MEB’in 1990 yılında yürüttüğü Lise Mezunlarına Meslek Edindirme (LİMME) projesi, 2010 yılında uygulamaya konulan İstihdam ve Mesleki Eğitimi İlişkisini Güçlendirmesi Eylem Planı (İMEİGEP) eğitim sisteminin iş piyasasına uyumlu olmadığı göstergeleri arasında sayılabilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlarda hâlen 62 alan ve 226 dalda mesleki eğitim yapılmaktadır (<http://megep.meb.gov.tr>). Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları; Anadolu teknik liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri ve meslek liseleri (Endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, 1 adet meslek lisesi, çok programlı lise) olmak üzere dört program türünden oluşmaktadır. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencilerinin staj çalışmalarını işletmelerde yapması ve staj süresini 40 iş günü olarak belirlemiştir(MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 126, 127 Maddeleri). İşletmede beceri eğitimi ise, haftada iki gün okul ortamında teorik eğitim, üç gün işletmede uygulamalı olarak yapılmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde staj; teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını okul veya kurumda yapan öğrencilerin; mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmelerini, iş hayatına uyumlarını, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmelerini ve okulda olmayan tesis, araç-gereci tanımalarını sağlamak amacıyla yükümlü oldukları çalışmalarıdır.3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 18 inci maddesine göre, on ve daha fazla işgören çalıştıran işletmelerin, çalıştırdıkları işgören sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitim yaptırılmaları yönünde yükümlülükleri bulunmaktadır (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği). İşletmelerde beceri eğitimine katılan öğrenciler, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereğince staj süresince iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı sigortalamakta ve primleri devletçe ödenmektedir. Staj uygulaması, öğrencilerin eğitim sürecinde edindikleri kazanımlarını ve yeterliliklerini çalışma yaşamına aktarma, yeterlilik ve yetkinlik kazandırma, okul-işletme arasındaki ilişkiyi güçlendirme ve mezuniyet sonrası istihdam edilebilirlik düzeyini geliştirmeye yönelik eğitim faaliyetlerini içermektedir.

Tüm bu yasal düzenlemelere rağmen, mesleki ve teknik eğitimi öğrencilerinin çeşitli sorunlar yaşadıkları görülmektedir. İşletmelerde staj ve beceri eğitimi çalışmaları yapan öğrencilerin tümünün ücret alamaması veya asgari ücretin üçte biri oranında ücret verilmesi, işletmelerde öğrencilerin en ucuz iş gücü olarak görülmesi, mezun olduktan sonra istihdam edilme oranlarının

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimşek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

düşük olması, mesleki teknik eğitimde cinsiyet eşitliğine duyarlı olunmaması, mesleki ve teknik eğitimde staj uygulamalarının piyasa talepleri doğrultusunda şekil alması gibi nedenler, bu alanda sorunlar yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu nedenlerle bu çalışmanın amacı, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde staj ve beceri kazanma eğitimlerini nasıl gördüklerini metaforlar yoluyla ortaya çıkarmaktır. Mesleki ve teknik eğitimin en önemli amacı, teorik ve beceri eğitim yoluyla, bireyin yeteneğini de dikkate alarak iş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünü yetiştirme ve istihdam edilebilme kapasitesini yükseltmektir. Başka bir deyişle, ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerektirdiği nitelik ve nicelikteki insan gücünü yetiştirme, bireylerin bilgi ve becerilerini arttırarak istihdamın sağlanmasını hedeflemektedir. Bununla birlikte, belirlenen hedeflerin ulaşılma düzeyi ise hala tartışma konusudur. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezuniyet sonrası öğrencilere istihdam olanağı sunulmaması, ucuz işgücü olarak görülmeleri, staj ve beceri eğitim çalışmalarına katılanlara düşük ücret ödenmesi veya öğrenememesi, çalışma saatlerinin uzun olması, işyerlerindeki çalışma koşullarının olumsuzluğu ve işletmelerde yapılan beceri kazanma ve staj çalışmalarında karşılaştıkları sorunlar nedeniyle mesleki ve teknik eğitime olan talebin her geçen gün azalmasına yol açmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, bu çalışmada öğrencilerin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi süreçlerinde yaşadıkları olumsuzluklar sorun olarak görülerek, öğrencilerin ürettikleri metaforlarla sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden karşılaştırmalı durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; Afyonkarahisar ilinde 2015-2016 eğitim öğretim yılında dört mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunun 12. sınıfına devam eden, işletmelerde beceri eğitimi ve staj çalışmalarına katılan toplam 147 öğrenci oluşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 12. sınıfına devam eden ve işletmelerde staj ve beceri eğitimi çalışmalarına katılan öğrencilerin işletmelerde beceri eğitimini ve stajı nasıl algıladıklarını metaforlar yoluyla ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İşletmelerde staj/beceri eğitimi alan 12 sınıf öğrencileri staj ve beceri eğitimi kavramlarını hangi metaforlarla özdeşleştirmektedir?

2. İşletmelerde staj/beceri eğitimi alan 12 sınıf öğrencileri staj kavramıyla özdeşleştirdiği metaforları nasıl tanımlamaktadır?

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırma nitel araştırma türünde tasarlanmış ve içerik analizi modeli kapsamında yürütülmüştür. (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada, süreci yaşayan öğrencilerden veri toplama yoluna gidilmiştir. Araştırmada nitel araştırmanın bir çeşidi olan karşılaştırmalı durum çalışması deseni

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu; Afyonkarahisar ilinde 2015-2016 eğitim öğretim yılında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 12.sınıfına devam eden, işletmelerde staj ve beceri eğitim çalışmalarına katılan dört farklı mesleki ve teknik liseye (Sağlık Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Anadolu Turizm ve Otelcilik Lisesi ve Kız meslek Lisesi) devam eden toplam 147 öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verileri, dört farklı mesleki ve teknik lisede uygulanan ve 12 farklı alanda meslek eğitimi alan öğrencilerden toplanmıştır. Öğrenciler ile ön toplantı yapılarak çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, güven oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra araştırmaya katılan 12. sınıf mesleki teknik lisesi öğrencilerinden “Staj” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkarmak için “12. sınıfta işletmelerde staj yapmak gibidir; çünkü...benzer” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bu amaç için katılımcılara bu cümlenin yazılı olduğu bir görüşme formu verilmiştir. Öğrencilere, metafor oluşturma hakkında bilgi verilmiş ve öğrencilerden kendi düşüncelerine göre stajın başka bir kavrama benzetilmesi istenmiş, sonra da “çünkü” kavramı verilip bu benzetmenin mantıklı bir açıklamasının yapılması istenmiştir. Bu amaçla öğrencilere görüşme formları dağıtılmış ve öğrencilerin görüşme formunda tamamladıkları cümlelerden veriler elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Mesleki ve teknik liselerin 12.sınıfına devam eden ve işletmelerde staj ya da beceri eğitimi alan öğrencilerden toplanan “staj/beceri eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların analizinde, betimsel ve içerik analizlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bunun için veriler, sistematik ve açık bir biçimde betimlenir ve yapılan betimlemeler açıklanarak yorumlanır. Bireylerin görüşlerinin yansıtılması amacıyla alıntılara sıklıkla yer verilir. İçerik analizinde ise amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 224-227). Araştırmada, mesleki ve teknik liselerinin 12 sınıfına devam eden 12 farklı alanda öğrenim gören toplam 172 öğrenciden metafor yazmaları istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ürettiği metaforların değerlendirilmesi sonucunda 25 öğrencinin oluşturduğu metaforlarda birden çok benzetme yapıldığından dolayı kapsam dışında tutulmuş ve toplam 147 öğrencinin ürettiği metaforlar değerlendirmeye alınmıştır. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar araştırmacılar tarafından ortak kabul edilen ve üzerinde uzlaşılan kategorilerdir. Araştırma kapsamına dahil edilen metaforlar listelenerek metaforu temsil eden öğrenci sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

Kategorilerin oluşturulması sürecinde öğrenciler tarafından üretilen metaforlar, staj/işletmelerde beceri eğitimi kavramına ilişkin ortak özellikler açısından incelenmiştir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar; “Kölelik, Tecrübe, Keyif ve Eğlence, Gereksiz ve Anlamsız” adı altında dört kategoride toplanmış ve hangi kategori altında yer alacağı belirlenmiştir. Katılımcıların oluşturduğu bazı metaforlar, herhangi bir kategoriye uygun bulunmadığından dolayı araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Güvenirliliği sağlamada öğrencilerin ürettiği metaforlar ile tema ve kategoriler üç uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonucunda görüş ayrılığı ve görüş birliği sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenirliliği (Güvenirlilik=görüş birliği/ görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles &Huberman, 1994, Akt, Yılmaz, Göçen & Yılmaz, 2013). Uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenirliliğin sağlandığı kabul edilmektedir (Saban, 2008). Yapılan hesaplama sonucunda, araştırmanın güvenirliliği % 92 olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan görüşleri değerlendirilen 147öğrencinin yaş, cinsiyet ve devam ettikleri okul gibi özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kız	77	46.62
	Erkek	70	52.38
Ücret	Alan öğrenci	63	42.86
	Almayan Öğrenci	84	57.14
Okul Türleri	Endüstri Mes. Lisesi	60	40.82
	Sağlık Mes. Lisesi	20	13.60
	Kız Mes. Lisesi	42	28.58
	Turizm Mes. Lisesi	25	17.00
	Toplam		100.00

Tablo 1’e göre; katılımcıların % 46,62’si kız, % 52,38’i erkek öğrencidir. Katılımcıların tamamı (% 100.00) 17-19 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Staj ve beceri eğitimine devam eden öğrencilerin % 42,86’sı işletmelerden ücret aldığını belirtirken % 57,14’ü ücret almadığını belirtmektedirler. Katılımcıların okul türüne bakıldığında, % 40,82’si endüstri meslek lisesi, % 13,60’ı sağlık meslek lisesi, % 28,58’i kız meslek lisesi, % 17,00’si turizm meslek lisesi 12.sınıfa devam etmektedir.

Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya katılan ve işletmelerde staj/beceri eğitimi alan, 12.sınıfa devam eden öğrencilerinin “staj/beceri eğitimi” kavramına ilişkin olarak ürettikleri metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

İşletmelerde staj/beceri eğitimi alan 12 sınıf öğrencilerinin staj kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar

Araştırmada öğrenciler, staj kavramıyla özdeşleştirdikleri metaforlar sorulmuştur. Öğrenciler özdeşleştirdikleri staj/beceri eğitimi metaforları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 İşletmelerde Staj/Beceri Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Kölelik	15	Usandırma	2	Lunapark	1
Amale	11	YGS kazandırma	2	Kaybolmuş balık	1

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Hamal	8	Saçmalama	2	Zoru başarmak	1
İşkence	5	Borç	1	Külkedisi	1
Deneyim	5	Ülke keşfetme	1	Sorumluluk	1
Hayatın gerçekleri	5	Bilim kitabı	1	Eğlence	1
Cehennem	4	Bunalım	1	Cennet	1
Mesleği öğrenme	4	Bukalemun	1	Ev	1
İş hayatına hazırlama	4	Öküzün boynuzu	1	Çikolata	1
Dikenli yol	3	Ahtapot	1	Kadayıf tatlısı	1
Hayatı öğrenme	3	Işık	1	Dondurma	1
Dipsiz kuyu	3	Bedava kurs	1	Bir şey ifade etmeme	1
Bataklık	3	Okul	1	Suni solunum	1
Sıkıcı roman	3	Tuğla	1	Kırık bardak	1
Ölüm	2	Aksiyon filmi	1	Telefon şarj edilmesi	1
Kabir azabı	2	Tarihi roman	1	Yaralı kuşun kanat çırpması	1
Maraba	2	Sabah uykusu	1	Kızgın boğa	1
Vitamin	2	Güzel aşk	1	Çok seviyeli bir oyun	1
Limonata	2	Gökkuşuğu	1	Cahil bir topluma gime	1
Kaymak	2	Evin temeli	1	Dışarı atılma	1
Çıraklık	2	Azap	1	Yüzme bilmeme	1
Gelecekte işin provası	2	Bencil	1	Girdap	1
Hayat Dersi	2	Öğretmenlik	1	Robot	1
Para kazanma	2	Çoban	1	Patlıcan yoğurma	1
Toplam					147

Tablo 2 incelendiğinde, işletmelerde staj ve beceri eğitimi alan 12.sınıf öğrencileri staj kavramını 72 metaforla özdeşleştirdiği görülmektedir. Öğrencilerin staj kavramını, en çok “ kölelik (15), amele (11), hamal (8), işkence (5), hayatın gerçekleri (5), deneyim (5), cehennem (4), mesleği öğrenme (4) ve iş hayatına hazırlama (4) metaforlarıyla özdeşleştirdikleri görülmektedir. Bunun yanında 12.sınıf öğrencileri staj kavramını, “ölüm, cennet, kaymak, kırık bardak, sıkıcı roman, yaralı kuşun kanat çırpması, bataklık ve lunapark” gibi metaforlarla da özdeşleştirmişlerdir. İşletmelerde staj ve beceri eğitimi yapan 12.sınıf öğrencileri staj kavramını köle, amele, işkence, cehennem, hayatın gerçekleri gibi metaforlar ile özdeşleştirmişlerdir. Oluşturulan bu metaforlar, işletmelerde staj ve beceri eğitiminde yaşanan zorlukları ön plana çıkaran ve staj eğitiminde yaşanan sorunları görünür kılmaya yönelik olduğu söylenebilir. Öte yandan gerçek üretim ve hizmet ortamında yetiştirme, mesleği öğrenme, iş hayatına hazırlama, hayat dersi, para kazanma gibi metaforlar ise staj eğitiminin çalışma yaşamında yaşanan gerçekliklerle ilişkilendirildiği söylenebilir.

Öğrencilerin Staj Kavramına İlişkin Algılarına Yönelik Olarak Oluşturulan Kategoriler

1 Mesleki ve teknik eğitim liselerinin 12 sınıfına devam eden ve işletmelerde staj ve beceri eğitimi alan öğrencilerin staj kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların kategorileştirilmesi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo.3 Staj Kavramına İlişkin Oluşturulan Kategoriler

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Kategoriler	f	%
Kölelik	69	46.94
Tecrübe	40	27.22
Keyif eğlence	21	14.28
Gereksiz anlamsız	17	11.56
Toplam	147	100.00

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların benzerliklerine göre kategorileştirildiğinde dört kategori elde edilmiştir. Bu kategoriler; "Kölelik, Tecrübe, Keyif ve Eğlence, Gereksiz ve Anlamsız şeklinde belirlenmiştir. Kölelik kategorisinde 69, tecrübe kategorisinde 40, keyif ve eğlence kategorisinde 21, gereksiz ve anlamsız kategorisinde 17 olmak üzere toplam 147 metafor üretilmiştir. İşletmelerde staj ve beceri eğitimi yapan 12.sınıf öğrencileri, staj kavramını kölelik, tecrübe, keyif ve eğlence, gereksiz ve anlamsız bir etkinlik türü şeklinde gördüğü söylenebilir. Bu kategoriler altında üretilen metaforlar, öğrencilerin staja bakış açısının bir yansıması olarak ifade edilebilir.

1. Kölelik Kategorisi

İşletmelerde staj ve beceri eğitimi yapan 12.sınıf öğrencilerinin ürettiği 69 metafor kölelik kategorisi altında toplanmıştır. Bu metaforlar okul türlerine göre Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Okul Türlerine Göre Kölelik Kategorisi Altında Oluşturulan Metaforlar

Kölelik Kategorisi Altında Üretilen Metaforlar	Endüstri		Sağlık		Kız Meslek		Turizm		Toplam (f)
	Meslek		Meslek		Lisesi		Otelcilik		
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Kölelik	--	3	1	2	6	-	1	2	15
Kabir azabı	-	2	-	-	-	-	-	-	2
İşkence	-	3	1	-	-	-	-	1	5
Girdap	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Dikenli yol	-	1	1	-	-	-	1	-	3
Robot	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Çoban	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Ölüm	-	1	-	-	-	-	1	-	2
Borç	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Hamal	-	4	-	-	2	-	1	1	8
Amele	-	5	1	1	1	-	1	2	11
Maraba	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Azap	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Cehennem	-	1	1	-	-	-	1	1	4
Bencilik	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kuyu	-	2	-	-	1	-	-	-	3
Kızgın boğa	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Cahil toplu	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Bunalım	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Dışarı atılma	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Yüzme bilmeme	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Bukalemun	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Öküzün boynuzu	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Ahtapot	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplam		29	8	5	12		6	9	69

Tablo 4'te görüldüğü gibi kölelik kategorisi adı altında toplanan metaforların 15'i kölelik, 11'i amele, sekizi hamal, beşi işkence ve dördü cehennem metaforlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların meslek lisesi türü açısından incelendiğinde; birinci sırada endüstri meslek lisesi 29, ticaret meslek lisesi 15, sağlık meslek lisesi öğrencileri 13 ve kız meslek lisesi öğrencileri 12 metafor oluşturmuşlardır. Bu sonuç, staj ve beceri eğitimi alan meslek liseleri öğrencilerinin staj eğitimine ilişkin olumsuz çağrışım yaratan “köle, işkence, kabir azabı, maraba, amele” gibi metaforlar oluşturması, staj eğitiminde sorun yaşandığı, çalışma koşullarının uygun olmadığı, ucuz işgücü olarak görüldüğü ve değer verilmediğinin göstergeleri olduğu söylenebilir.

Diğer yandan en fazla 29 metafor ile endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ilk sırada yer alması, işletmelerde staj çalışmalarına katılan öğrencilerinin beklentilerini karşılar nitelikte olmadığı söylenebilir. Öğrencilerin tarafından üretilen bu metaforlar işletme dersleri ile uygulama alanları arasında ciddi farklılıkların olduğu, genel mesleki bilgi ve beceri tutum kazandırmada olumsuz bir algıya sahip oldukları, gerçek iş ortamında yetişmelerine yeterli katkı sağlamadığına da işaret etmektedir. Gülegül ve Uygur'un(2011) “İşletmelerde mesleki eğitim ile staj uygulamalarının değerlendirilmesi” adlı araştırmasında staj uygulamalarının öğrencilerin mesleki tutum ve alışkanlıklarının yeterince katkı sağlamadığı, işletmelerin öğrencilere ücret ödemediği, sosyal güvenlik haklarının yetersiz olduğu, ders programına uygun eğitim verilmediği ve öğrencilerin başka işlerde çalıştırıldığı yönünde elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlarda, işletmelerdeki staj/beceri eğitim çalışmalarının mesleki eğitimin olumsuz olarak algılandığı söylenebilir. Öğrencilerin bu konudaki bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bedava köle gibi çalıştırıyorlar ve yol parasını bile vermiyorlar. Sana hamal gibi davranıyorlar, hela bile temizletiyorlar...Ö-2”

“Biz ne söylenirse onları yapmak zorunda kalıyoruz. Tabiri caiz ise hocaların dediği gibi her şeye boyun eğmek zorundayız. Ö-32.”

“Sevmediğin işleri yapıp erken saate gelip geç çıktığım için yorgunluktan sabah tekrar uyanmak işkence gibi olduğundan staj yapmak kabir azabı gibidir Ö-42”

2. Tecrübe kategorisi

İşletmelerde staj ve beceri eğitimi çalışmalarına katılan 12.sınıf öğrencileri, tecrübe kategorisi altında 40 metafor oluşturmuşlardır. Bu metaforlar Tablo 5'te verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 5'te tecrübe kategorisi adı altında toplanan metaforların beşi deneyim, beşi hayatın gerçekleri, dördü mesleği öğrenme, üçü hayatı öğrenme ve dördü iş hayatına hazırlama yönünde metaforlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Tablo 5. Okul Türlerine Göre Tecrübe Kategorisi Altında Oluşturulan Metaforlar

Tecrübe Kategorisi Üretilen Metaforlar	Altında	Endüstri Meslek Lisesi		Sağlık Meslek Lisesi		Kız Meslek Lisesi		Turizm Meslek Lisesi		Toplam (f)
		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Bencil	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Deneyim	-	2	-	-	-	3	-	-	-	5
Öğretmenlik	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sorumluluk	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Hayatı öğrenme	-	1	1	-	-	-	-	1	-	3
Çok seviyeli	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Hayatın gerçekleri	-	4	1	-	-	-	-	-	-	5
Işık	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Çıraklık	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
Mesleği Öğrenme	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
Bedava kurs	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Okul	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
İşin provası	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2
İş hayatına hazırlama	-	3	-	-	-	1	-	-	-	4
Hayat dersi	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Tuğla	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Evin temeli	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Zoru başarma	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kaybolmuş balık	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Telefon şarj edilmesi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Tarihi roman	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Toplam		20	7	1	9			2	1	40

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların meslek lisesi türü açısından incelendiğinde; birinci sırada endüstri meslek lisesi öğrencilerinin deneyim, hayatın gerçekleri, mesleği öğrenme, iş hayatına hazırlama yönünde bir algımanın daha baskın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ürettiği bu metaforlar, öğrenciler staj uygulamasının mesleki deneyimlerine zenginlik kazandırdığını düşündükleri söylenebilir. Bu bulgu Karacan ve Karacan (2004) çalışmasının bulgularında “stajın öğrencilerin tecrübe kazandırdığı, mesleği tanıdığı, derslere katkı sağladığı” bulguları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca böyle bir algımanın yoğun olmasının olası nedenleri arasında endüstri meslek lisesi öğrencilerinin mesleğini kabullenişlerinin dışı vurumunun bir ifadesi olduğu söylenebilir. Diğer yandan dokuzuncu sınıftan itibaren eğitim sürecinde hem öğretmenlerin hem de ailelerin yaptığı yönlendirmeler sonucunda öğrencilerin staj eğitimini içselleştirdiği ileri sürülebilir.

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlarda, işletmelerdeki staj eğitim çalışmalarının iş yaşamına hazırladığı, tecrübesini arttırdığı, mesleği öğrendiği yönündeki algıları ile ilgili bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Hem el becerimizin gelişmesi hem yeni bilgiler edinmek hem de öğrenim açısından yararlıdır.-Ö-6”

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

“Mesleğimi öğreniyorum. Sevgilimi sevdiğim gibi seviyor diyemem ama sevgilimi sevdiğim kadar stajı da seviyorum Ö-18”

“Azarlama yoktur. Özgürce davranabildiğimiz bir yerdir. Hayata atılmamızı sağlayan etkidir.Ö-98”

“Staj bize hayata küçük adımlarla atılmayı öğretir ve büyüdüğümüzde bize çalışma imkanı sunar. Ö-100”

“Stajda bir şeyler öğreniyoruz.Yani hayatın gerçeklerini. Ö-106”

“Stajlarda bazı zamanlarımızda hem kendimizi geliştirmek için hem de sınavlarımıza hazırlanabilmek için güzel bir uygulama. Ö-120”

3. Keyifli ve Eğlenceli Kategorisi

İşletmelerde staj yapan 12.sınıf öğrencileri stajıkeyifli ve eğlenceli olarak görmektedir. Bu kategori altında oluşturulan 21 metafor Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Türlerine Göre Keyif Eğlence Kategorisi Altında Oluşturulan Metaforlar

Keyif Eğlence Kategorisi Altında Üretilen Metaforlar	Endüstri Meslek Lisesi		Sağlık Meslek Lisesi		Kız Meslek Lisesi		Turizm Otelcilik Meslek Lisesi		Toplam (f)
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Aksiyon Filimi	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sabah uykusu	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Güzel aşk	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Para kazanma	-	1	-	-	-	-	1	-	2
Gökkuşuğu	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Ülke Keşfetme	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Bilim kitabı	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Lunapark	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Külkedisi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Eğlence	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Vitamin	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Cennet	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ev	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Limonata	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Çikolata	-	1	-	-	-	-	-	-	1
kaymak	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Kadayıf tatlısı	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Dondurma	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Toplam		11	3		5		2		21

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğrenciler keyif ve eğlence kategorisi altında oluşturdukları metaforların ikisi para kazanma, ikisi limonata olmak üzere lunapark, vitamin, cennet, dondurma, güzel aşk vb. gibi metaforlardır. Bu metaforları oluşturan öğrenciler, staj ve beceri eğitim sürecini benimsediklerini göstermektedir. Bu durum öğrenciler, staj ve beceri eğitiminden haz duyduğu, eğlenceli gördüğü ve olumlu bir tutum geliştirdiğine işaret etmektedir. Karacan ve Karacan (2004) çalışmasının bulguları, bu sonuçları destekler niteliktedir. İşletmelerde staj çalışmalarına katılan bazı öğrenciler stajı, eğlenceli ve keyifli bir eğitim süreci olduğu yönünde algıya sahip olduğu söylenebilir.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlarda işletmelerdeki staj eğitim çalışmalarının para kazandırdığı, lunapark, güzel aşk, yeni ülke keşif etme, dondurma kaymak gibi zihinde olumlu çağrışım yaratan metaforlarla stajın zevkli bir çalışma alanı olduğu ile ilgili bazı görüşleri aşağıda verilmiştir

“Zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorsun. Ö-38”

“Çok eğlenceli, farklı ve güzel. İş konusunda çok şey öğreniyorum. Ö-126”

“Staj çok güzel, vakit çok güzel geçiyor.Ö-128”

“İşletmeye giderken mutlu bir şekilde gidiyorum. Tıpkı kendi işim yaptığım gibi işletmede çalışıyorum.Ö-131”

“Tatlı üstüne dondurma koyarsanız güzel olur ya işte staj yapmak buna benzer. Çok güzel ve eğlenceli. Ö-134”

4. Gereksiz ve Anlamsız Kategorisi

İşletmelerde staj ve beceri eğitimi yapan öğrenciler staj kavramına ilişkin oluşturduğu 17 metafor gereksiz ve anlamsız kategorisi altında toplanmıştır. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okul Türlerine Göre Gereksiz Anlamsız Kategorisi Altında Oluşturulan Metaforlar

Gereksiz Anlamsız Kategorisi Altında Üretilen Metaforlar	Endüstri Meslek Lisesi		Sağlık Meslek Lisesi		Kız Meslek Lisesi		Turizm Meslek Lisesi		Toplam (f)
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Suni solunum	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Kırık bardak	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Usandırma	-	1	-	-	-	-	1	-	2
Yaralı kuşun kanat çırpması	-	-	1	-	-	-	-	-	1
YGS kazanmama	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Saçmalama	-	-	1	-	1	-	-	-	2
Sıkıcı roman	-	-	-	1	2	-	-	-	3
Bataklık	-	1	1	-	-	-	1	-	3
Patlıcan yoğurma	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Toplam		11	3		5		2		21

Tablo 7 incelendiğinde, öğrenciler gereksiz ve anlamsız kategorisi altında oluşturdukları metaforların üçü sıkıcı roman, üçü bataklık, ikisi suni solunum, ikisi saçmalama, ikisi usandırma gibi metaforlardır. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların meslek lisesi türü açısından incelendiğinde; birinci sırada endüstri meslek lisesi 11, ticaret meslek lisesi iki, sağlık meslek lisesi öğrencileri beş ve kız meslek lisesi öğrencileri üç metafor üretmişlerdir. Bu sonuç staj ve beceri eğitimi alan meslek liseleri öğrencilerinin staj eğitiminin gereksizliğine işaret eden ve olumsuz çağrışım yaratan “suni solunum, bataklık, kırık bardak, usandırma, patlıcan yoğurma” gibi metaforlar, staj eğitiminde öğrencilerin beklentileri ile işletmelerin beklentileri arasında bir uyumsuzluk yaşandığına işaret etmektedir.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar, işletmelerdeki staj eğitimi çalışmalarının gereksiz ve anlamsız yönde bir algıları olduğu söylenebilir. Öğrencilerin bu konudaki bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

“İçine girdiğin zaman hem batıyorsun ve gittikçe bitiyorsun. Ö-75”

“Kumanda kimin elinde ise ona göre davranmak. Ö-34”

“Ne kadar kanat çırparsan çırp uçamazsın ve acısı daha da artar. Ö-52”

“Sanayide gereksiz ve ilgisi olmayan işlerde boşuna çalışmak. Ö-144”

“Çok saçma yorucu ve gereksiz işlerle uğraşıp kişiyi mesleğinden soğutma. Ö-62”

Sonuç, tartışma ve öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularından ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara göre geliştirilen önerilere yer verilmiştir. İşletmelerde staj ve beceri eğitimi çalışmalarına katılan 12.sınıf öğrencilerinin, staj kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar iki önemli noktaya vurgu yapmaktadır. Bu vurgulardan birincisi öğrenciler staj/beceri eğitimi kavramını çok geniş bir metaforik algı ile algıladıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler staj kavramını tanımlamada “ köle, kabir azabı, işkence amele, hamal, maraba, iş yaşamına hazırlama, mesleği öğrenme” gibi farklı metaforlar oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu metaforlar staj kavramını bilinen birkaç metafor ile açıklanmayacağına işaret etmektedir. Öğrenciler, staj ve beceri eğitim sürecinde işletmelerde çok farklı ve yaşantı ve eğitim deneyimine dayalı olarak metaforlar geliştirdiğini göstermektedir.

İkincisi, işletmelerde staj yapan 12.sınıf öğrencilerinin ürettiği ve kölelik kategorisi altında toplanan metaforlar “köle, kabir, işkence, amele, hamal ve maraba” gibi tanımlamalarla işletmelerdeki çalışma biçimini ve çalışma koşullarına karşı geliştirdiği tepkilerdir. Bu durum öğrenciler stajı, köle gibi çalıştırmaya benzetmekte ve stajı zor ve sıkıntılı bir süreç olarak tanımlamaktadırlar. Öğrencilerin ürettiği metaforlar değerlendirildiğinde işletmelerin staj çalışmalarına katılan öğrencileri, ucuz işgücü, olarak gördüğü söylenebilir. Öğrencilerin de bu durumdan memnuniyet duymadıkları ve mesleğe olan ilgilerinin azaldığı anlaşılmaktadır. Gülegül ve Uygur’un (2011) işletmelerin öğrencilere ücret ödemediği, sosyal güvenlik haklarının yetersiz olduğu, ders programına uygun eğitim verilmediği ve öğrencilerin başka işlerde çalıştırıldığı bulguları ile Pelit ve Göçer’in (2006) stajın öğrenciye katkı sağlamadığı, meslekten uzaklaştırdığı ve ucuz iş gücü görüldüğü yönünde bulguları bu durumu destekler niteliktedir. Aynı zamanda turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin düşük ücretle stajyer çalıştırdığı, bu durumun öğrencilerin kendilerini değersiz hissetmelerine yol açtığı da ileri sürülmektedir(Sarı, 2007, 103). Araştırmada öğrencilerin kendilerini “köle, maraba” gibi metaforlarla açıklaması öğrencilerin işletmelerde kendilerine değer verilmediğinin bir işareti olarak düşünülebilir.

Diğer yandan mesleki ve teknik liselere devam eden öğrenciler sağlık meslek lisesi dışında, Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş Sınavı (TEOG) sonucu yerleştirilmeyen öğrencilerin devam ettiği ortaöğretim kurumlarıdır. TEOG merkezi sınav sonucunda herhangi bir orta öğretim kurumuna yerleştirilmeyen ve akademik başarısı düşük olan öğrenciler, zorunlu olarak mesleki ve teknik liselerine yönlendirilmektedir. Bu yönlendirmeler öğrencilerin tercihinden ziyade aile ve

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

çevrenin etkisi altında şekillendirilebilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin genelde sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelmektedir ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi öğrencilerin akademik başarı düzeyi üzerinde belirleyici bir rol oynayabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarını mesleki ve teknik liselere yönlendirmedeki en etkili unsurun ise kısa yoldan iş hayatına atılmalarına yönelik beklentileri olduğu söylenebilir. Zira ERG'in (Eğitim Reformu Girişimi, 2015) çalışmasında, en düşük % 20'lik gelir grubuna sahip ailelerden gelen çocukların % 23,3'ü meslek lisesine, % 22,2'si genel liselere, % 13,9'nun Anadolu meslek lisesine, % 9,4'ü Anadolu lisesine %5,7'sin ise fen lisesine devam ettiği, buna karşın en yüksek % 20'lik gelir grubunda bulunan ailelerden gelen çocukların % 51,4'ü fen lisesine, % 41,7'si anadolu lisesine, % 7,8'nin ise meslek lisesine devam ettiği belirtilmiştir. Ereş (2004), Onur (2013), Şengül (2013) ve Tomul'un (2008) çalışmalarında da anne babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumu ve statüsü ile çocuğun eğitim düzeyinin belirlenmesinde önemli değişkenler olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, ailenin gelir düzeyi öğrencilerin devam edeceği eğitim kurumunun belirlenmesinde etkili bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum eğitim eşitsizliğinin sürekli olarak yeniden üretildiğinin de bir göstergesi niteliğindedir.

Sonuç olarak bu kategori altında üretilen metaforlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerde kendilerini ucuz işgücü olarak gördükleri, değersiz hissettikleri ve işletmelerdeki beceri ve staj eğitiminin mesleki becerilerinin geliştirmesine katkı sağlamadığı algısının baskın olduğu söylenebilir. Ayrıca staj yapılan işletmelerde öğrencilere çok az düzeyde ücret verilmesi ve ücret ile ilgili farklmetafor üretmeleri, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden geldiğine işaret etmektedir.

“Tecrübe” kategorisi altında öğrenciler birbirinden çok farklı metafor oluşturmuşlardır. ¹ Bunlar: tecrübe, öğretmenlik, hayat şartlarını öğrenmek, hayata küçük yaşta atılma, hayatı öğrenmek, ayna, bir bilim kitabı okuyup yeni bilgiler öğrenmek olarak sıralanabilir. Bu kategori altında üretilen metaforlar doğrultusunda staj eğitiminin, mesleki yeterlikleri geliştirme sürecinde ve çalışma hayatına atılmada avantaj sağladığı algısının baskın olduğu söylenebilir. Öte yandan bireyin seçtiği mesleğe karşı olumlu bir tutum geliştirmesinin de etkili olabileceğine işaret etmektedir. Karacan ve Karacan (2004) çalışmasında de stajın, öğrencilere tecrübe kazandırdığından dolayı staja karşı olumlu yönde bir tutum sergiledikleri bulgusu bu durumu desteklemektedir.

Öğrenciler tarafından oluşturulan bazı metaforlar, staja karşı tutumları “keyifli ve eğlenceli” kategorisi altında toplanmıştır. Bu tutumları staja olumlu bir eğitim süreci olarak algıladıklarına işaret etmektedir. Bunun olası nedeninin bireyin seçtiği mesleğe karşı olumlu bir tutum geliştirmesinin etkisi olabileceği söylenebilir. Bu sonuçta Karacan'ın (2004) çalışmasının bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bu çalışmada elde edilen kategorilerden biri de “gereksiz ve anlamsız” kategorisidir. Bu kategori altında üretilen metaforlar, işletmelerde yapılan staj uygulamasının gereksiz ve anlamsız bir süreç olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir. Zira bu kategori altında üretilen metaforlara bakıldığında; “hayatımda bir şey ifade etmiyor, kırık bardaktan su içmek, boşu boşuna yorulmak, barbi bebeğe solunum yaptırmak, insanı usandırmak vb.” metaforlar öğrencilerin staj eğitim uygulamasını boşa harcanan emek ve zaman israfı olarak gördüklerine işaret etmektedir.

Kalsen,C., Kaplan,İ., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:10.14687/jhs.v14i1.NNNN

Staj kavramına ilişkin üretilen metaforlardan “Çalışma, gereksiz ve anlamsız” kategorisi altında yer alan metaforlar olumsuz, “ tecrübe ile keyif eğlence” kategorisinde yer alan metaforların ise olumlu metaforlar olduğu söylenebilir. Bu kategoriler göre “çalışma, gereksiz ve anlamsız” kategorisi altında toplam 86 metafor yer alırken, “tecrübe ile keyif eğlence” kategorisi altında 61 metafor yer almaktadır. Bu kategoriler göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun staj konusunda olumsuz algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuçlar staj uygulamalarının günün koşullarına uygun yeniden yapılandırılması, okul ve işletmeler arasında öğrencilerin gelişim özellikleri, yaş grubu vb. özellikler dikkate alınarak yeni düzenlemeler yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca staj çalışmalarında öğrencilerin çalışma hayatına uyum sağlayabilecek bir şekilde yetiştirilmesi, staj çalışmalarında öğrencilere yol, yemek ve yaptığı çalışma karşılığında tatminkar bir ücret ödenmesi, işletmelerin farklı birimlerinde deneyim kazanması, sosyal güvenlik haklarının sağlanması, staj kapsamında olmayan diğer alanlarda çalıştırılmaması ve öğrencilerin geçici eleman olarak görülmemesi öğrencilerin staja karşı olumlu bir tutum geliştirmesine katkı sağlanabilecektir. Bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilmektedir.

Öneriler

- 1-Olumsuz çalışma koşullarına sahip işletmelere öğrencilerin yönlendirilmemesi,
- 2-İşletmelerin sahip olduğu asgari niteliklerin standart hale getirilmesi ve bu işletmelere MEB’ce ekonomik destek sağlanması,
- 3-Mesleki eğitim uygulamaları ile ilgili olarak yurt dışında yapılan staj/beceri eğitim uygulamaları ile ülkemizde yapılan staj/beceri eğitim uygulamaları incelenmesi ve yapılan uygulamaları doğrultusunda programların güncellenmesi,
- 4-Okul yöneticisi, koordinatör öğretmen ve işletme yöneticilerinin yurtdışında yapılan staj/beceri eğitim uygulamalarının yerinde görme amacıyla proje çalışmalarına aktif katılımının sağlanması,
- 5-İşletmelerde staj ve beceri eğitimi uygulamaları bireyin iş yaşamına uyumunu sağlayıcı bir özellik olduğundan dolayı, öğrencilerin staj/beceri eğitimi konusunda olumlu yönde algı geliştirmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından staj uygulamalarının daha cazip hale getirilmesi, staj uygulamalarına katılan öğrencilere en az asgari ücret tutarında bir ödeme yapılması ve bunun zorunlu hale getirilmesi için yasal düzenlemeler yapılması staj/beceri eğitim uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir.
- 6-Staj ve beceri eğitiminden sorumlu koordinatör öğretmenlerin, işletmelerdeki staj ve beceri eğitimi esnasında öğrencilerin yaşadığı sorunları tespit etmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm üretmesi,

Araştırmacılara yönelik öneriler

- 1.Mesleki ve teknik liselerine devam eden 9.sınıf öğrencileri ile 12.sınıf öğrencilerinin staj kavramına ilişkin algılarında farklılıklar olup olmadığına yönelik karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir.
- 2.Öğrencilerin staja başlamadan önceki beklentileri ile staj sürecini tamamladıktan sonraki beklentilerine ilişkin bir çalışma yapılabilir.

Kalsen,C., Kaplan,I., &Şimsek, N. (2017). Mesleki ve teknik liseleri 12. Sınıf öğrencilerinin işletmelerde yaptıkları staj ve beceri eğitimi çalışmalarına ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 14(1), NNN-NNN. doi:[10.14687/jhs.v14i1.NNNN](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.NNNN)

3.Farklı gelişmişlik düzeyine sahip iki farklı şehirde mesleki ve teknik eğitim 12.sınıflarına devam eden öğrencilerin staj/beceri eğitimi ile ilgili karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir.

4. Endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, ticaret meslek lisesi, çok programlı liselerinin 12. sınıfına devam eden ve staj çalışmalarına katılan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası ile ilgili karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir.

Vocationalandtechnicalhighschoolson.doc

ORIGINALITY REPORT

10%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1 ejercongress.org
Internet

648 words — **10%**

EXCLUDE QUOTES ON
EXCLUDE BIBLIOGRAPHY ON

EXCLUDE MATCHES < 10%